

"Pasó la moda de las melenas largas y de los sueños bohemios y cooperativos. Se diluyó en el viento de los días lejanos el hálito comunitario, la acracia estudiantil... El turismo de plástico y de tarjeta postal se adueñó del espíritu de la "alternativa"". Aquest text suposa el final d'un principi, i alhora també el principi d'un final: així s'iniciava l'últim article del primer número d'una revista, *El viejo topo*, característica de l'extrema esquera intel·lectual de la transició democràtica. El número era de l'octubre del 75, just un mes abans del final d'una etapa en la història del país i de l'inici d'una altra; i l'article era de Claudi Montañà, un dels responsables de la revista i personatge emblemàtic de l'època, que es trobava en el principi del seu final -moriria dos anys després- i que tot just un any abans escrivia a *Fotogramas*: "Haría falta romper el lenguaje. Transformar las palabras en vivencia, lejos de su significado lógico", o bé: "Nos preguntábamos si nosotros seríamos con el tiempo igual que nuestros padres: la misma carga de amargura, de fracaso, de cobardía...". És a dir: en el transcurs de ben poc temps, un personatge, tan interessant com avui oblidat, característic d'una certa progressia amarada de radicalisme, passava d'una eufòria contracultural més o menys ingènua a la constatació d'un fracàs generacional, en uns moments d'importants canvis històrics. Avui, en ple any 2000, Antoni Puigverd li fa dir al protagonista de la novel·la *La gàbia d'or* des de la lucidesa del distanciament: "Encara hi ha qui creu que la nostra generació va formar una onada

Quaderns literaris

Principi i Final

Josep Maria Ripoll

llibertària que va capgirar el món, però només vam canviar uns dogmes per uns altres, amb l'agreujant que els nostres van ser molt fràgils i es van esmicolar de seguida. Amb la mateixa seguretat que els defensaven, molts ara defensen dogmes contraris" (pàg. 260). De l'entusiasme enfront de tots els canvis possibles es va passar al famós desencís, i d'aquí s'ha arribat a l'autocrítica de vegades ferotge, que pot conduir a un nihilisme a mig camí del cinisme i de l'actitud contemplativa. Michel Houellebecq ha escrit a la seva ja cèlebre novel·la *Les particules elementals*, tot intentant contestar la pregunta "¿de què servien els homes?": "De vegades s'espolsaven l'avorriment jugant a tennis, la qual cosa era un mal menor; però de vegades els donava per fer avançar la història, és a dir, essencialment, provocar revolucions i guerres. A més dels sofriments absurds que causaven, les revolucions i les guerres destruïen el millor del passat, obligant cada vegada a fer taula rasa per reconstruir" (pàg. 154).

L'aparició de *Les particules elementals* a França, ara ja fa dos anys, va provocar un veritable rebombori: es va interpretar com un atac frontal a la generació del maig del 68 que avui

regeix, si fa no fa, els destins del país. La novel·la, òbviament, va per aquí, però també arriba més enllà, en situar-se en l'òrbita apocalíptica pròpia del final del mil·lenni, a través d'una lucidesa sarcàstica que arriba sovint al cinisme. Acusat sovint de reaccionari, Houellebecq té, a part de ganes d'escandalitzar -cosa que ha aconseguit-, unes dosis considerables de sentit comú: "La tradicional lucidesa dels depressius, sovint descrita com una abdicació radical de les preocupacions humanes, es manifesta en primer lloc per una manca d'interès per les qüestions efectivament poc interessants. Per exemple, es pot imaginar, a tot estirar, un depressiu enamorat, mentre que un depressiu patriota sembla francament inconcebible" (pàg. 208). El personatge més cínic de la novel·la de Puigverd -un polític ambiciós, oportunista i sense escrúpols- va encara més enllà: a partir de la constatació que "si la veritat regís el món, el dolor de la vida social es faria insuportable" (pàg. 232), i de la defensa consegüent de la mentida, que "desvia la mirada, protegeix del fàstic i de l'obsessió, embelleix allò que és lleig, dissimula, ajuda, és caritativa, pietosa, fa molts favors socials..." (pàg. 234), constata com "els que es presenten com a grans salvadors de la pàtria o de la humanitat han estat els grans destructors de la humanitat" (pàg. 236) i com, doncs, "contra la veritat terrible de la selva, la mentida del polític actua com un somnífer benèfic" (pàg. 238). Conclusió: "Després de tot el que ha passat en nom dels grans principis, ¿no se t'acudeix pensar que els principis negatius són, a part de més intel·ligents, més assenyats?" (pàg. 234). Si l'idealisme dels anys seixanta i setanta derivava sovint en la ingenuïtat pròpia de la utopia, vet aquí com el pragmatisme dels vuitanta i els noranta desemboca en un sarcasme fill de l'experiència.

RADIO
GRAU
DIGITAL • MÚSICA • VIDEO
ELECTRODOMÈSTICS • INFORMÀTICA

 eurojet
VIATGES

Passeig Manresa, 26 • SABADELL
Tel. 937 272 070 • Fax 937 273 113
TERRASSA • BARCELONA
HOSPITALET • TARRAGONA

Ben-Net
CENTRE DE NETEGES, S.A.
TEL. 93 723 72 00 - FAX 93 723 65 47
SABADELL

Les novel·les de Houellebecq i de Puigverd mantenen, d'altra banda, pocs punts en comú: la primera ens parla de dos germans marcats per l'abandó d'una mare "hippy", de l'amaror i el ressentiment de l'un i del descobriment de caire apocalíptic que acaba fent l'altre, ja en el terreny de la ciència-ficció; la segona va desplegant una alambinada trama referida al món dels falsificadors d'art, de fet una excusa per presentar-nos una gamma de personatges, desgraciats gairebé tots, que han hagut de deixar de banda les seves apassionades polèmiques dels anys setanta per reconvertir-se en titelles d'obscurs interessos polítics. A la primera es desmitifiquen sobretot els hippies ("l'univers petitburgès, l'univers dels empleats i dels tècnics era més tolerant, més acollidor i més obert que l'univers dels joves marginals, representats en aquells temps pels hippies", pàg. 60), i a la segona les grans discussions ideològiques i l'art d'avantguarda; però coincideixen en la constatació d'un carreró sense sortida, i així el protagonista de Puigverd constata: "Els barrocs estaven tan desenganyats com nosaltres. Però havien de dissimular el seu desengany amb molta acumulació d'objectes, imatges i paraules. Com nosaltres, com jo, que he anat a tants llocs, que he seguit tants camins i no he arribat enlloc" (pàg. 34). De la constatació de Claudi Montañà l'any 75 -desenganyat ja de la transformació de la realitat a través del llenguatge- que "l'alternativa" s'havia acabat, fins a les reflexions amargues i lúcides d'un Houellebecq o un Puigverd, han passat vint-i-cinc anys de finals i principis diversos; i ara ens trobem en una època de final de grans principis, cosa tampoc nova d'altra banda. Com sempre en els finals de segle, sabem què deixem enrera -a part dels que mai no saben ni on són-

però no massa cap a on anem -i no volem ni pensar-hi-, i en tot cas alguns podríem fer nostres les reflexions del protagonista de *La gàbia d'or*: "També ara em creix per dins la por de quedar atrapat en una terra de ningú: entre el passat i el present. El passat ja no m'interessa i el present em desagrada. ¿Quin és, doncs, el meu territori?".

Antoni Puigverd,
La gàbia d'or.
Empúries, Barcelona, 2000.

Michel Houellebecq,
Les partícules elementals,
Traducció de Maria Bohigas.
Anagrama/Empúries, Barcelona, 1999.

EL VIEJO TOPO
REVISTA MENSUAL I 75 PESETAS

Paco Fernández Buey: LOS HEREDEROS DE MARX ■ Carlo Frabetti: LOS TEBEOS DE MAO ■ Alain Krivine: PRENSA REVOLUCIONARIA EN LA SOCIEDAD BURGUESA ■ Joan Senent-Josa: BIOLOGISMO Y FASCISMO ■ Entrevista: CARLOS SAURA, ANARQUISTA ■ F. Savater: LA POLITICA, OPIO DEL PUEBLO ■ Dossier: DROGA Y LITERATURA ■ Estampa de ALEXANDRA KOLONTAI ■ Cronología mensual ■ Actualidad: Letras, Imagen, Teatro, Y/O...

JOIERIA SENSERRICH
de Teresa Senserrich
CASA FUNDADA EN 1882

Sant Quirze, 17 • Tel. 93 725 75 96
08201 SABADELL

JA COMERCIAL ALEMANY

CENTRE DE JARDINERIA, AGRICULTURA I FORESTAL
Tallers i serveis postvenda

Ctra. Barcelona, 22-26
Tel. 93 725 63 95
SABADELL

Interiors
"tot un estil"

MOBLE DISSENY I DECORACIÓ
Sant Cugat, 11 - SABADELL